

Streiffrenna.

I skogområdet på nordsida av Lysdammen og Grytfossen ligger de synlige restene av et anleggsarbeid som ble utført omkring år 1888-89. Anlegget kalles "Streiffrenna". Denne lille artikkelen skal forsøke å klargjøre årsaken til navnet, og hva som foregikk.

Fridolin Melchior Streiff var født i Sveits i 1837. I 1856 ble han vervet av Det Kgl. Selskap for Norges Vel for å komme til Norge og lære nordmenn moderne fjøs- og mjølkestell. Første stopp var Tomb i Østfold der jordbruksskolen ligger nå.

Her må vi ta en liten digresjon: I Norge har vi et annet ord for tittelen fjøsrøkter; nemlig "sveitser". Det kom mange sveitsere til Norge i siste halvdel av 1800-tallet. En av dem, Caspar Hiestand, ble landets første meieribestyrer på Rausjødalen meieri i 1856. Andre før rundt som vandrelærere i husdyrstell, mens atter andre ble fjøsmestre på storgårder. Etter hvert gjorde salgsjordbruket sitt inntog på bygdene, og ordene fjøsrøkter og sveitser ble synonyme. Fridolin Melchior Streiff var en av disse.

Etter Østfold kom Streiff til Romerike. Fra 1861 forpaktet han gården Nordre Sørum i Sørum kommune. Så ble han kjent med odelsjenta på storgården Brotnu sør for Kløfta i Ullensaker, og i 1872 kjøpte de gården. Han drev et omfattende husdyrhold, og bygde opp store, nye hus på gården. Streiff fikk raskt ord på seg som en uhyre driftig, iderik og framtidsretta bonde. I dag ville han kanskje blitt kalt en grunder.

Men så var det Streiff og Gjerdrum. I 1888 kjøpte han Grytfossen og halve Horkafossen i Gjermåa. Spørsmålet blir: Hvilke planer var det han hadde?

Vi vet at på denne tida var utbygging av de norske vassdragene til produksjon av elektrisitet så vidt begynt. Dette viste Streiff om. I 1887 hadde han kritisert vassdragsloven som han mente hindret rasjonell utnytting av fossekrafta. Samtidig oppfordret han til bruk av norske råvarer; f.eks. korn. –Men når alle møller lå avsides til langt nede i noen djupe høl i bønn av en foss, kanskje 2-3 mil unna der folk bodde, valgte de heller å kjøpe importkorn fra den amerikanske midtvesten. Det er åpenbart at Streiff kjøpte fossene med tanke på å bygge et kraftverk som kunne gi strøm til ei mølle – sannsynligvis på Kløfta.

Streiff satte i gang. Han trengte å lede vannet unna elveløpet slik at han i perioder av året da det var lite vann, kunne lede vannet forbi fossen. På denne måten kunne han få bygget demninger og rørgate i et tørrlagt elveløp. Han og hans folk satte i gang å grave en kanal som starter på oversida av Grytfossen på nordsida av elva. Derfra går den i bue østover og inn igjen i elva ved Horkafossen. Det er dette som er Streiffrenna.

Men arbeidet stoppet opp da renna var bygd. Hva var årsaken? Det er grunn til å tro at Streiff var for tidlig ute med sine planer. Det var nok mange andre som også ønsket å bruke fossekrafta til å drive ei ny mølle. I 1890 ble Gjerdrum Aktiemølle stiftet av bønder fra Gjerdrum og en del ullsokninger fra Kløftaområdet; blant dem Streiff. Men løsningen var i første omgang ikke å la mølla drives av elektrisitet, men av fossekrafta direkte. Mølla ble bygd ”i et høl” nederst i Horkafossen. Jeg sitter ikke på noen dokumentasjon, men jeg føler det har pågått en diskusjon. På den ene sida Streiff og kanskje noen få følgesvenner som ønsket å få bygd ut fossen til elektrisitet og føre strømmen til Kløfta for å bygge mølle der. På den andre sida den store majoriteten av bønder som var svært skeptisk til en ny, fremmed og foreløpig usikker teknologi. De ville heller ha det gamle, velkjente vasshjulet. Streiff ville ta sjansen på noe nytt, men fikk ikke støtte.

Streiffrenna ligger fortsatt godt synlig i terrenget. Særlig øverst ved Grytfossen er den lett å få øye på. I dag ser vi på den som et kulturminne.

Østre Åmot
September 2008
Tor Laache
Gjerdrum historielag